

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 28 mars 1946 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker, m. m.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 1 mars 1946 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 110, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att dels jämlikt § 87 regeringsformen antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker, dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

Förslaget till lag är av följande lydelse:

»Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker.**

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 25 juni 1909 angående nationalparker¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Vad i — — — nödiga hundar.

Förorsakas inom nationalparks område av björn, järv, lo, varg eller örn skada å renar, vilka där må föras på bete, och är skadan icke att tillskriva uppenbar vårdslöshet vid renarnas bevakning, skall sådan skada ersättas av statsverket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946.»

¹ Senaste lydelse, se 1938: 276.

I skrivelse den 19 maj 1945, nr 264, hemställde riksdagen, under åberopande av jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 43, i anledning av de likalydande motionerna I:10 och II:23, att Kungl. Maj:t i enlighet med vad i utlåtandet förordats måtte låta verkställa utredning rörande beredande av ersättning för skador å tamdjur, förorsakade av varg och järv, samt för riksdagen framlägga de förslag i ämnet vartill utredningen kunde föranleda. Med anledning härav tillkallades den 29 juni 1945 jämlikt Kungl. Maj:ts samma dag givna bemyndigande dels ledamoten av riksdagens första kammare, f. d. statssekreteraren B. Näsgård att såsom utredningsman verkställa den av riksdagen begärda utredningen, dels ock filosofie doktorn N. Dahlbeck, Stockholm, samt lappfogdarna H. Johansson och K. E. Malmström att såsom sakkunniga med utredningsmannen deltaga i överläggningarna beträffande utredningen.

Med skrivelse den 31 december 1945 har utredningsmannen överlämnat promemoria angående beredande av ersättning till ägare av tamdjur för skador, som förorsakats av varg och järv. Över promemorian ha utlåtanden avgivits av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar m. fl.

Gällande bestämmelser rörande ersättning för skador å tamdjur, förorsakade av rovdjur, återfinnas i 27 § 2 mom. jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279) samt 2 § andra stycket lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker. I förstnämnda lagrum stadgas, att förorsakas av björn, lo eller örn skada å tamdjur, skall skadan ersättas av statsverket, där ej densamma är att tillskriva uppenbar vårdslöshet vid djurens bevakning eller djuren utsläppts å område, där de icke må för betning inkomma. Det senare lagrummet innebär, att förorsakas inom nationalparks område av björn, lo eller örn skada å renar, vilka där må föras på bete, och är skadan icke att tillskriva uppenbar vårdslöshet vid renarnas bevakning, skall sådan skada ersättas av statsverket. Beslutanderätten i ärenden rörande ersättning på grund av förevarande bestämmelser ankommer på Kungl. Maj:t. Beviljade ersättningar bestridas från ett under nionde huvudtiteln uppfört särskilt förslagsanslag till Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur. Anslaget är för innevarande budgetår upptaget med 40 000 kronor. För budgetåret 1946/47 har för ändamålet äskats ett anslag av samma storlek. Sistnämnda äskande har utskottet tillstyrkt i sitt tidigare vid innevarande års riksdag avgivna utlåtande, nr 1.

Såsom framgår av det anförda omfatta ifrågavarande bestämmelser icke skador, förorsakade av varg och järv. Någon möjlighet för ägare av tamdjur att erhålla ersättning av statsverket för skador, som förorsakats av dessa rovdjur, föreligger sålunda för närvarande icke. Det torde emellertid böra anmärkas att särskilda belöningar utgå för dödande av varg och järv. Jämlikt 10 § 2 mom. jaktstadgan erhåller sålunda den som dödar nämnda djur en belöning av 100 respektive 20 kronor. Tillika har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 mars 1945 medgivit, att inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt Särna och Idre socknar i Kopparbergs län finge under

Åren 1945—1947 — utöver nyssnämnda belöningar — utdelas särskilda belöningar med 200 kronor för dödande av varg och 100 kronor för dödande av järv. Förutom nu omförmälda belöningar utgår även ersättning ur lappkassorna.

I detta sammanhang torde även få erinras därom, att varg och järv icke äro fridlysta, under det att björn, lo och örn jämlikt bestämmelser i jaktstadgan samt kungörelsen den 22 juni 1945 (nr 399) angående tillfälliga ändringar i fridlysningstiderna för vissa djurslag gjorts till föremål för fridlysning i större eller mindre utsträckning. Örnen är sålunda fridlyst hela året. I fråga om björn gäller, att detta djur är fridlyst i Norrbottens och Västerbottens län, landskapet Jämtland samt Västernorrlands län från och med den 1 november till och med den 31 augusti, samt i övriga delar av riket å kronomark hela året. Fridlysningstiden för lo är beträffande hela riket från och med den 1 februari till och med den 30 november. Härjämte gäller enligt en år 1943 genomförd ändring av 11 § jaktstadgan i fråga om björn och lo den bestämmelsen, att därest genom angrepp av något av dessa djur tamdjur dödats eller skadats och skälig anledning finnes att antaga, att angreppet skall upprepas, den som äger tamdjuret eller eljest har det under sin vård må förfölja och döda det angripande djuret, under förutsättning att han äger rätt till jakt å området i fråga.

Utredningsmannens förslag innebär i huvudsak, att rätten till ersättning av statsmedel för skador å tamdjur, som förorsakas av rovdjur, från och med budgetåret 1946/47 skulle utsträckas till att gälla även skador vållade av varg och järv. De merkostnader som förslaget genomförande skulle komma att åsamka statsverket, har utredningsmannen föreslagit böra gäldas från anslag under nionde huvudtiteln. Utredningsmannen har framhållit, att i anslutning till förslaget i 27 § 2 mom. jaktstadgan samt 2 § andra stycket lagen angående nationalparker borde vidtagas den ändringen, att till de i nämnda lagrum uppräknade rovdjuren — björn, lo och örn — fogas även varg och järv.

Beträffande motiveringen till utredningsmannens förslag må hänvisas till s. 5—10 i propositionen.

Utredningsmannens förslag har i det stora flertalet *yttranden* över det samma tillstyrkts eller lämnats utan väsentliga erinringar. Överjägmästarna i övre Norrbottens och nedre Norrbottens distrikt ha emellertid ansett, att någon generell ersättning icke borde utgå för skador av varg och järv utan att ersättningen borde begränsas till att gälla blott skador av större omfattning. F. d. generaldirektören Berglöf i egenskap av utredningsman för utredning av vissa frågor beträffande lapparna m. m. har uttalat, att full ersättning icke syntes böra utgå för ifrågavarande skador, samt för sin del föreslagit en begränsning av densamma till två tredjedelar av skadornas uppskattade värde. Skogsstyrelsen samt överjägmästarna i nyssnämnda distrikt ha

framhållit, att jämväl skogsstatens personal borde höras i ärenden rörande anspråk på ersättning av förevarande slag. Samma synpunkt har framförts av Svenska naturskyddsföreningen. I fråga om tiden för ingivande av ansökning om ersättning har skogsstyrelsen ansett denna böra vara kortare än som i promemorian föreslagits, medan länsstyrelsen i Norrbottens län velat ifrågasätta en utsträckning av densamma. Nämnda länsstyrelse har tillika föreslagit, att ersättning skulle kunna utgå retroaktivt. Endast statskontoret samt överjägmästarna i Skellefteå och mellersta Norrlands distrikt ävensom Svenska jägareförbundet ha helt avstyrkt de i promemorian framlagda förslagen, varjämte överjägmästaren i Umeå distrikt ställt sig tveksam till lämpligheten av desammas genomförande.

En närmare redogörelse för innehållet i yttrandena återfinnas på s. 10—16 i propositionen, till vilka hänvisas.

I propositionen har vidare anmälts en av statens krigsskadenämnd med eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämnad framställning den 13 mars 1945 från *Stötens fjällbetesförening u. p. a.* om ersättning av statsmedel med dels 4 570 kronor för föreningen tillhöriga 125 får, vilka under år 1944 kommit in på norskt område och där förlorats, dels ock 408 kronor för tidsspillan med sökande efter fåren.

Tillika har föredraganden i detta sammanhang erinrat om att Kungl. Maj:t den 14 december 1945 i anledning av en av *samma förening* gjord framställning — jämte det Kungl. Maj:t beviljat föreningen ersättning med 1 890 kronor från förslagsanslaget till Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur för förlusten av 54 föreningen tillhöriga får, vilka uppgivits ha sommaren 1944 dödats av björn under betesgång å Fulufjället inom Särna socken — förklarat sig vilja framdeles meddela beslut i vad avsåge föreningens begäran om ersättning med 1 512 kronor för de kostnader utöver de normala, som åsamkats föreningen för de skingrade fårens hopsamlade.

Föredraganden, statsrådet Sträng, har i ärendet anfört följande:

»Såsom framgår av det förut anförda ersätter staten för närvarande endast i begränsad omfattning sådana förluster, som tillskyndas den enskilde genom av rovdjur vållade skador å tamdjur. Dylik ersättning utgår sålunda endast för skador som förorsakats av björn, lo eller örn, varom bestämmelser meddelats i jaktstadgan samt lagen angående nationalparker. Däremot saknas motsvarande möjligheter att lämna ersättning, då fråga är om skadegörelse av varg eller järv. I de fall, där sistnämnda slags rovdjur orsakat skadegörelsen, får alltså den enskilde djurägaren själv bära den uppkomna förlusten. Anledningen till att ersättning lämnas för skador av björn, lo och örn var ursprungligen det förhållandet att dessa rovdjur fridlysts och till följd därav billigheten ansågs kräva att, då staten förbjöd jakt å ifrågavarande rovdjur, staten ersatte av dem orsakade skador. Emellertid har numera genom den år 1943 företagna ändringen i bestämmelserna i jaktstadgan rörande rätten att döda björn och lo för skyddande av tamdjur samt

genom borttagande av fridlysningen för dessa rovdjur under viss tid av året det ursprungliga motivet för ifrågavarande ersättningsrätt till stor del bortfallit. Av utredningen framgår, att även genom varg och järv orsakas icke obetydliga skador på tamdjur. I stor utsträckning torde förlusterna genom angrepp av dessa rovdjur drabba ekonomiskt svagt ställda befolkningsgrupper inom Norrland. Med hänsyn till det anförda finner jag i likhet med flertalet av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna billighetsskäl tala för att rätten till ersättning av statsmedel för av rovdjur förorsakade skador å tamdjur utsträcker till att omfatta även skador av varg och järv. De farhågor, som i vissa yttranden uttalats därom att en utsträckning av ersättningsrätten skulle medföra minskad omsorg vid bevakningen särskilt av renhjordarna, finner jag för min del överdrivna.

Vad beträffar frågan i vilken omfattning ersättning bör utgå kan jag ansluta mig till vad utredningsmannen i sådant hänseende föreslagit. Ersättning torde alltså böra utgå vid alla fall av skadegörelse å tamdjur, förorsakad av varg och järv, oberoende av om denna är av större eller mindre omfattning, samt till belopp i regel motsvarande den lidna förlustens verkliga värde. Att begränsa ersättningen på sätt i några yttranden ifrågasatts till viss del av förlusten eller till sådana fall där förlusten är av större omfattning anser jag av flera skäl icke böra komma i fråga. Följden härav skulle nämligen bliva den, att olika ersättningsgrunder skulle komma att tillämpas för skador som vållats av björn, lo eller örn, å ena, samt varg eller järv, å andra sidan. Någon anledning att genomföra en dylik skillnad synes numera knappast föreligga och detta torde icke heller ur praktiska synpunkter vara lämpligt. Sätillvida torde emellertid en inskränkning i möjligheten till ersättning böra gälla, att denna, liksom nu är fallet vid skada av björn, lo eller örn, ej bör utgå därest uppenbar vårdslöshet vid bevakningen av de skadade tamdjuren förelegat. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga direktiv rörande de fordringar m. m., som böra uppställas för utfående av ersättning. Härvid torde böra beaktas att samma regler böra gälla för skador av samtliga nu ifrågavarande rovdjur. Liksom för närvarande utgår viss ersättning för utredning rörande skador av björn, lo och örn synes motsvarande gottgörelse böra lämnas, då fråga är om skador förorsakade av varg och järv. De nya ersättningsreglerna torde böra tillämpas från och med ingången av budgetåret 1946/47. Att, såsom länsstyrelsen i Norrbottens län föreslagit, medgiva att ersättning må utgå även för sådana skador av varg och järv, som inträffat före nämnda tidpunkt, torde icke böra ifrågakomma.

Utredningsmannen har beräknat att ett genomförande av den utvidgade ersättningsrätten skulle medföra ökade årliga kostnader för statsverket till ett belopp av 20 000 å 30 000 kronor. Det synes lämpligt, att det under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur får anlitas även för ersättning av nu ifrågavarande skador. Någon förstärkning av detta anslag för nästa budgetår utöver tidigare äskat

belopp synes icke behöfelig. Därest så skulle finnas lämpligt, må det få ankomma på annan myndighet än Kungl. Maj:t att besluta rörande ersättning.

I några yttranden har berörts dels frågan om ett borttagande eller sänkande av skottpenningarna å varg och järv, och dels frågan om fridlysning av nämnda djur. Till dessa spörsmål är jag emellertid icke beredd att i förevarande sammanhang taga ståndpunkt utan torde det vara erforderligt att desamma dessförinnan bliva föremål för ytterligare utredning och öfvervägande.

Vad angår de av Stötens fjällbetesförening u. p. a. gjorda framställningarna synas desamma med hänsyn till de speciella omständigheterna böra åtminstone i viss utsträckning bifallas. Ersättning för de lidna förlusterna torde lämpligen kunna bestridas från förut omförmälda förslagsanslag. Därest riksdagen icke har något att häremot erinra, torde jag i sinom tid ånyo få anmäla framställningarna för Kungl. Maj:t.

Ett genomförande av det i det föregående förordade förslaget rörande rätt till ersättning för skada av varg och järv påkallar ändring i 2 § lagen angående nationalparker. I anledning härav har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till *lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker*. Ifrågavarande förslag är av den natur, att lagrådets utlåtande över detsamma bör inhämtas.¹ I öfrigt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter som kunna bliva erforderliga för genomförande av de i det föregående av mig förordade förslagen.»

Utskottet.

I likhet med föredragande statsrådet finner utskottet billighetskäl tala för att rätten till ersättning av statsmedel för av rovdjur förorsakade skador å tamdjur utsträcker till att gälla även skador vållade av varg och järv. Såsom anförts i propositionen torde det vara lämpligast att härvidlag i allt väsentligt samma regler komma till användning som beträffande skador å tamdjur förorsakade av björn, lo och örn. De förordade förslagen nödvändiggöra viss ändring i lagen angående nationalparker. Mot det vid propositionen fogade förslaget till lag i detta ämne har utskottet ingen erinran att framställa. På Kungl. Maj:t torde få ankomma att utfärda övriga för förslagens genomförande erforderliga bestämmelser.

Därest det efter genomförandet av de sålunda tillstyrkta förslagen skulle visa sig, att det redan nu avsevärda antalet inom Kungl. Maj:ts kansli handlagda ärenden rörande rovdjursskador skulle öka i en sådan omfattning, att ärendenas beredning skulle taga alltför stor tid i anspråk för vederbörande inom departementet, synes intet vara att erinra mot att såsom i propositionen ifrågasatts beslutanderätten i ärendena överlåtes på Kungl. Maj:t under-

¹ Enligt det vid propositionen fogade lagrådsprotokollet har lagrådet lämnat förslaget utan erinran.

ställd myndighet. Förutsättningar för att även i ett dylikt fall ärendena komma att bliva prövade på ett tillfredsställande sätt synas kunna skapas genom av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser.

Eftersom icke heller Kungl. Maj:ts övriga i propositionen framlagda förslag föranleda någon utskottets erinran får utskottet hemställa,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 mars 1946.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se under utlåtande nr 11.
